

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

hoge der a 5
9712 ac groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: info@libau.nl
www.libau.nl

groningen 19 november 2019

onderwerp: reactie Consultatieversie Tijdelijke Wet Groningen

Geachte,

Hierbij wil het Erfgoedberaad (de partners die gezamenlijk het Groninger erfgoedveld vertegenwoordigen) een reactie indienen op de consultatieversie voor de wijzigingen in de Tijdelijke Wet Groningen in verband met de versterking van gebouwen in de provincie Groningen.

Graag spreken wij onze waardering uit voor het definitief maken van de verschuiving van privaat naar publiek en zeker ook met de volgorde in het wetsvoorstel als het gaat om de rolverdeling tussen eigenaar (eerst), gemeenten (als bevoegd gezag) en dan pas de overige overheden. Wij zien de wijzigingen op het gebied van eigenaarschap en onafhankelijkheid in de Tijdelijke Wet Groningen absoluut als verbetering.

Het doel van dit wetsvoorstel is onder andere om de positie van de eigenaar in het proces te versterken. Toch signaleren wij juist met betrekking tot deze doelstelling een belangrijke discrepantie die wij willen delen:

Wij onderschrijven de essentie van Tijdelijke Wet Groningen - '*Voorkomen dat, als gevolg van de gaswinning uit het Groningenveld, de veiligheid van gebouwen wordt geschaad*' - volledig, maar plaatsen daarbij als kanttekening dat behalve de veiligheid ook het aspect schadepreventie onverminderd aandacht verdient! Dit te meer, omdat reeds medio 2016 door de toenmalige minister van EZK het belang van beide beleidsdoelen al dan niet in onderlinge samenhang al heeft uitgesproken. Wij pleiten dan ook voor een integrale aanpak voor erfgoed.

Erfgoed: behoefte aan een integrale aanpak!

Ons is meerdere malen gebleken dat de eigenaar in 1 keer een integraal, kwaliteitsvol plan voor zijn pand wil. Naast versterking gaat het dan bij erfgoed om het voortdurende proces van instandhouding (planmatig onderhoud) en incidenteel ook om verduurzaming, schadeherstel, levensloopbestendig maken en misschien ook herbestemmen/vervolgebruik. Eerder werd een dergelijk samenspel van elkaar versterkende maatregelen in het jargon van het mijnbouwdossier ook wel 'koppelkans' genoemd.

Als het doel van het wetsvoorstel ook is om eigenaren meer positie te geven: hoe kan het dan mogelijk zijn dat de eigenaren pas kunnen ageren tegen het normbesluit als de plannen er al liggen? Is deze integrale aanpak, de koppelkans, dan wel mogelijk? Ons inziens niet!

Wij willen pleiten dat de eigenaar daadwerkelijk meer positie krijgt. Dat betekent voor ons dat de eigenaar al aan de voorkant kan reageren op het normbesluit en niet pas aan de achterkant, als de plannen er al liggen. Zo kunnen de koppelkansen pas echt worden benut om een integrale aanpak tot stand te brengen.

"Monumenten zijn maatwerk!"

De versterkingsopgave in Groningen is meer dan alleen het technisch aanpakken van de veiligheidsrisico's. Veronderstel niet dat bij erfgoed het traject van inspectie, engineering, ontwerp en bouwvoorbereiding overeenkomstig is met elk willekeurig ander gebouw in Groningen. Het voortraject, maar ook de uitvoering, bij een monumentaal gebouw is intensief specialisten werk en omvat veel meer dan de verplichte 'Monumentenvergunning' (wettelijke bescherming via Erfgoedwet of gemeentelijke Erfgoedverordening).

Gebruik in de processen van schadeherstel en versterking dan ook de lokale kennis en creëer draagvlak!

En werk met een getrapte aanpak:

1. Gebouw '*in eigen kracht*'
2. *Onderhoud +* (normbesluit en marge NPR)
3. Versterken conform 10^{-5} NPR indien noodzakelijk

Kortom: "Heft in eigen monument!"

Zorg ervoor dat de eigenaar daadwerkelijk de regie heeft. Nu is de constructeur nog (steeds) leidend in de planvorming; *wij willen dat de eigenaar met zijn eigen specialist het laatste woord heeft en dus aan de voorkant bij de planvorming wordt betrokken!* Het is hún pand, hún zorg, maar ook hún trots! *En alleen door aan de voorkant de eigenaar en zijn adviseur te betrekken is het mogelijk om integrale kwaliteitsvolle plannen te maken!*

Tot slot

Wij hopen dat u goede notie wilt nemen van onze aandachtspunten en suggesties en deze wilt verwerken in de definitieve versie. Wij gaan, als erfgoedveld, graag hierover met u in gesprek!

met vriendelijke groet,

ir. Theo Hoek

directeur Libau
voorzitter Erfgoedberaad Groningen

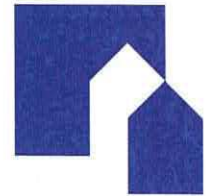
Het Erfgoedberaad Groningen bestaat uit:

- Erfgoedvereniging Heemschut, commissie Groningen
- Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Noord-Nederland
- Vereniging Groninger Monumenteigenaren
- Landschapsbeheer Groningen
- Boederijstichting Groningen
- Stichting Oude Groninger Kerken
- Stichting Het Groninger Landschap
- Erfgoedpartners
- Groninger Monumentenfonds
- Nederlandse Tuinenstichting, afdeling Groningen
- Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland
- Monumentenwacht Groningen
- Libau

Bijlagen:

- 1) 20151109 reactie op Meerjarenprogramma 'Kansrijk & Leefbaar Groningen' Nationaal Coördinator Groningen
- 2) 20171221 brief aan minister van Economische Zaken en Klimaat "*zorgvuldige aanpak erfgoed in het aardbevingsgebied!*"

Nationaal Coördinator Groningen
t.a.v. de heer H. Alders
Postbus 3006
9701 DA GRONINGEN

hoge der a 5
9712 ac groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: info@libau.nl
www.libau.nl

groningen 9 november 2015

onderwerp input Erfgoedberaad voor concept meerjarenprogramma
"Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2016-2020"

Geachte heer Alders,

In consultatie met het Erfgoedberaad (de partners uit het cultureel erfgoedveld in de provincie) wil Libau graag een aantal opmerkingen maken op het concept meerjarenprogramma 'Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2016 -2020'.

Allereerst willen wij u complimenteren met uw visie voor het aardbevingsgebied de komende jaren. Dit meerjarenprogramma biedt volgens ons voldoende handvatten om uw integrale doelen (de drieslag: schadeherstel, versterking en waardevermeerdering, plus het flankerende beleid) te verwezenlijken.

Ook het vakgebied dat ons aan het hart gaat: erfgoed en ruimtelijke kwaliteit, heeft een stevige positie gekregen in het meerjarenprogramma.

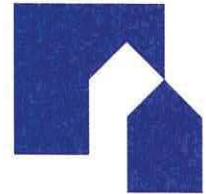
De identiteit van Groningen

Erfgoed staat voor de identiteit van een gebied, is een onmisbare verbinding tussen verleden én toekomst: het anker in een veranderende omgeving. Behoud van erfgoed is cruciaal voor de leefbaarheid, de belevingswaarde en het imago van de prachtige provincie Groningen. Vandaar dat erfgoed behouden moet blijven. Nu én in de toekomst!

Het is daarom van groot belang dat de waarde en de kwaliteit van al het erfgoed wordt vastgelegd door middel van een cultuurhistorische verkenning met waardestelling en cultuurhistorische waardenkaart en vervolgens wordt gebruikt als strategisch (ruimtelijk) beleidskader voor alle te nemen beslissingen, (beleids-)regelingen en instrumenten, programma's en projecten van het meerjaren programma.

Erfgoed omvat archeologie, landschap (inclusief historische boerenerven!), dorpen, gehuchten, panden, collecties en andere elementen. Maak het totaal van het cultureel erfgoed onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. Start met de cultuurhistorische waardestelling en gebruik cultureel erfgoed als drager voor toekomstige ontwikkelingen. Stel naar aanleiding van de onderzoeksresultaten van de cultuurhistorische waardestelling een gemeentelijke (eventueel provinciale) monumentenlijst op, erfgoed zonder beschermde status is in de waan van de dag meestal vogelvrij!

Herbestem leegstaande monumenten (ook door programmaverschuiving in de herstructurerings-opgave en/of grootschalige versterkingsprogramma's). Herbestemming van leegstaande monumentale panden levert een belangrijke bijdrage aan de revitalisatie en het imago van het gebied. Gebruik daarbij de lokale kennis, betrek omwonenden, creëer draagvlak: het project 'Levende monumenten in een leefbare regio' laat zien dat de verbinding met de gebiedsenergie veel positieve kracht geeft! Maar biedt daarbij planologisch maatwerk (flexibiliteit)!

Monumenten zijn maatwerk!

Veiligheid voor mens én monument: wat in de praktijk betekent dat de veiligheid van de mens voorop staat, maar dat de monumentale waarde daarbij gerespecteerd dient te worden. Echter, hertel en/of preventief versterken kan meer vernielen dan aardbevingen. Dit legitimeert in het uiterste geval de keuze voor het passief conserveren van monumenten. (NB Het middel moet niet erger zijn dan de kwaal! Niets doen is ook een optie!)

Zet iedereen in zijn rol: gemeenten, provincie, rijk én erfgoedveld. Ieder heeft zijn bevoegdheden, zijn kwaliteiten, (kennis-) netwerk en (werk-) processen. En gebruik dit in directe samenhang om tot het 'aardbevingsbestendige en kansrijke Groningen' te komen. Samen kunnen we de inzet, de prioriteiten en de urgentie bepalen! Waarbij de NCG participeert als aanjager en regisseur.

Kies voor een zorgvuldige aanpak: inventariseer de gebiedskwaliteiten, onderzoek de basisconditie van het monumentaal vastgoed. Ga in overleg met eigenaren, gemeenten en erfgoeddeskundigen. Zorg voor rust in het proces en stel vast 'Wat we beslist niet willen verliezen...'. Snelheid hoeft dan niet ten koste te gaan van kwaliteit; onzorgvuldigheid (niet compleet / niet correct in de basisgegevens, of het niet betrekken van de lokale / specialistische kennis) wel! Door tijdens planvorming een integraal en multidisciplinair team van adviseurs in te zetten (dus volledig te zijn!), wordt de procedurele fase gemakkelijker. Zo garandeer je snelheid met behoud van kwaliteit (monumentwaardige plannen!) én draagvlak: een win-win-situatie!

Zorg ervoor dat de monumenten in hun 'eigen kracht' staan. Dit betekent dat de monumenten in een goede onderhoudsconditie dienen te worden gebracht (en/of gehouden). Immers, een pand in goede conditie is veel beter bestand tegen aardbevingen. Vandaar ons pleidooi voor de erfgoednulmeting, een conditiemeting (en monitoring) van alle monumentale panden. Bij voorkeur gecombineerd met de cultuurhistorische opname (waardenstelling!).

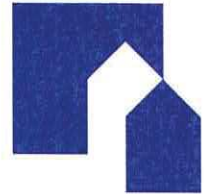
Om monumenten in hun 'eigen kracht' te krijgen en te houden is geld nodig: NAM-geld (financiering eerste stap van 'preventief versterken') en een aanvullende subsidieregeling. Dit laatste omdat de huidige 'BRIM-subsidie' voor onderhoudsgerelateerde werkzaamheden alleen geldt voor Rijksmonumentale *niet*-woonhuizen. Bovendien is het de verwachting dat een voortdurende blootstelling aan aardbevingen de reguliere onderhoudsbehoefte evenredig zal doen toenemen. Kortom, een BRIM+ is geen overbodige luxe voor alle monumenten in het aardbevingsgebied!

Ontzorgen van eigenaren

Open een (erfgoed-)loket: één vaste plek waar alle informatie voor monumenteneigenaren beschikbaar is. Waar men kan aankloppen met vragen over schadeherstel, versterking en verduurzaming (waardevermeerdering!) van monumentaal vastgoed, waar men informatie kan krijgen over de monumentale waarden van het gebouw en hoe dit duurzaam te onderhouden én te behouden (koppelen aan de Monumentenwacht). Eén loket met een integraal en multidisciplinair (erfgoed-) team om alle monumenteneigenaren te adviseren en te begeleiden. Een team dat luistert naar de eigenaar: eerlijk, kundig en onafhankelijk!

Keep it simple!

Stel een opkoopregeling vast als vangnet: als eigenaren niet meer verder kunnen, het niet meer zien zitten... Dan dient er een regeling te zijn om het financiële risico van hen over te nemen. Een opkoopregeling waarbij de verkoper het eerste recht heeft op huur, zodat de huidige eigenaar zonder financieel risico weer verder kan op de vertrouwde plek. En waarbij het opkoopfonds het belang van het monument (de instandhouding), als hoogste prioriteit heeft: voor nu én in de toekomst. 'Waardevermeerdering' in optima forma!

Tot slot

Wij hopen dat u onze input verwerkt in de definitieve versie van het meerjaren programma. Mocht u mondelinge toelichting wensen op deze reactie, dan zijn wij daar graag toe bereid.

met vriendelijke groet,

ir. Theo Hoek

directeur Libau
voorzitter Erfgoedberaad Groningen

- bijlage 1: (concept) verslag Ergoedberaad + 27 augustus 2015
- bijlage 2: presentatie Erfgoedberaad + 27 augustus 2015

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
t.a.v. de heer Wiebes
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

hoge der a 5
9712 ac groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: info@libau.nl
www.libau.nl

groningen 21 december 2017

onderwerp: "Toekomstperspectief voor erfgoed in het aardbevingsgebied!"

Geachte heer Wiebes, Excellentie,

Allereerst spreken wij onze waardering uit voor uw bezoek aan onze prachtige provincie én helemaal de wijze waarop u erfgoed op de agenda zette en ons de ruimte heeft gegeven u mee te nemen naar een van de pareltjes in onze provincie om ter plaatse onze zorg te uiten! U vroeg ons: "wat willen de Groningers zelf?" Een terechte en open vraag waarop wij graag een antwoord formuleren.

In aansluiting op ons gesprek en in consultatie met het Erfgoedberaad¹ (de partners uit het cultureel erfgoedveld in de provincie) wil Libau u graag kort een toekomstperspectief voor het Groninger erfgoed schetsen. Ons uitgangspunt is dat we niet alleen de problemen die erfgoed ondervindt in het gaswinningsgebied onder de aandacht willen brengen; we willen met u graag vooruit kijken! Stappen voorwaarts zetten om het erfgoed sterker uit de strijd te laten komen!

De identiteit van Groningen

Cultuurhistorie betekent letterlijk beschavingsgeschiedenis. Cultureel Erfgoed staat voor de identiteit van een gebied, is een onmisbare verbinding tussen verleden én toekomst: het anker in een veranderende omgeving.

Behoud van erfgoed is dan ook cruciaal voor de leefbaarheid, de belevingswaarde en het imago van de prachtige provincie Groningen. Het erfgoed verdient het behouden te blijven. Waarbij we erfgoed breder zien dan de gebouwde rijksmonumenten; *erfgoed is voor ons het geheel van de landschappelijke structuur (één van de oudste cultuurlandschappen van Nederland), de karakteristieke dorpen én de gebouwde omgeving!*

De gaswinning zet erfgoed in Groningen onder druk: schadeprocessen lopen vast, versterkingsopgaven zijn complex en kunnen het monument onherstelbaar aantasten. Het is tijd om de huidige kaders, richtlijnen en procedures te herijken en daarin de positie van de eigenaar, maar ook de structurele inzet van lokale erfgoedsspecialisten te borgen!

Wat hebben we tot nu toe bereikt?

Het erfgoedveld vindt elkaar al sinds jaar en dag, onder andere in het Erfgoedberaad dat door Libau via het Steunpunt Cultureel Erfgoed Groningen wordt gefaciliteerd. Sinds de beving van Huizinge in 2012 is deze interactie tussen de betrokken erfgoedorganisaties alleen maar toegenomen! Dit ook vanuit het besef dat de bevingsproblematiek alleen kan worden opgelost door 'deling en vermenigvuldiging van kennis'.

---

¹ het gronings Erfgoedberaad bestaat uit de volgende partijen: Erfgoedpartners, Monumentenwacht Groningen, Stichting Oude Groninger kerken, het Groninger Landschap, Libau, Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland, Landschapsbeheer Groningen, Stichting behoud kerkelijke gebouwen Noord-Nederland, Boerderijstichting Groningen, Heemschut, Groninger Monumentenfonds en de Nederlandse Tuinenstichting.

Maar in het krachtenveld rondom het mijnbouwschadedossier worden de monumenteigenaren nauwelijks gehoord en zijn de erfgoedorganisaties te weinig in positie om hun expertise in te brengen. Desondanks zijn we vanaf meet af aan actief en soms ook formeel betrokken. Een korte omsomming:

- Al in 2013 heeft Libau samenwerking gezocht met TNO DIANA waarbij ze de impact van aardbevingen op verschillende type monumenten hebben onderzocht. Conclusie: *bevingsschade wordt een serieus probleem en versterking is desastreus voor behoud erfgoedwaarden!*.
- Vanaf 2014 heeft de *TaskForce* (een samenwerking tussen de grotere kennisinstituten voor erfgoed, als RCE, Monumentenwacht Groningen en Libau) meegewerkt aan het opstellen van een handboek. Met de komst van Nationaal Coördinator Groningen is de helaas *TaskForce* opgeheven.
- In 2015 vonden, op initiatief van RCE, provincie Groningen en Libau, de werksessies '*Levende monumenten in een leefbare regio*' plaats. Een groot gezelschap van professionals en plaatselijke geïnteresseerden voerden met elkaar een gesprek over de toekomst van erfgoed in het aardbevingsgebied. Conclusie: de noodzaak van integrale planvorming voor object in zijn omgeving (gebied)! Maar ook de belangrijke aanbeveling: '*zet monumenten eerst in hun eigen kracht*' als oplossing voor preventieve versterking.
- Datzelfde jaar heeft Libau samen met provincie, gemeenten en in overleg met de erfgoedorganisaties (waaronder ook RCE en zelfs OCW) een grote inbreng geleverd in het eerste *Meerjarenprogramma* van Nationaal Coördinator Groningen.
- Sinds de start van het *Gasberaad* en de *Maatschappelijke Stuurgroep* (en daarvoor de *Dialogtafel*) zit Libau, namens het erfgoedveld, aan tafel om te adviseren op de plannen van Nationaal Coördinator Groningen. Zo draaien we ook mee in de verschillende begeleidingscommissies.
- Oktober 2017: start *Erfgoedloket* en *Erfgoedadviesteam!*

Zo kunnen we nog wel even doorgaan... Alles bij elkaar omvat ons lokale netwerk van erfgoedorganisaties wel 100 fte aan specialistische kennis! (Veel meer dan de erfgoed specialisten van CVW en NCG bij elkaar!)

Het klinkt bijna alsof alles goed gaat, alsof onze provincie een herijking van aanpak helemaal niet nodig heeft. Maar dat is natuurlijk niet zo, anders zouden wij u deze brief niet schrijven.

Wat kan er beter?

Gelukkig is er tot nu toe nog geen enkel dorp vernield door een geïnduceerde aardbeving! Het is belangrijk te borgen dat onze reactie op de bevingdreiging niet leidt tot onbedoeld beschadigen van onze prachtige Groninger dorpen! Nergens in Nederland staan leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit, identiteit en imago meer op het spel dan in het aardbevingsgebied. We moeten de gebouwen niet alleen 'versterken'; we moeten de kwaliteiten van onze woonomgeving juist 'versterken'! Deze grootschalige aanpak biedt hiervoor de kans!

Maar dat kan alleen als we ook de fysieke (en sociale) ruimtelijke consequenties agenderen. Als we inzetten op behoud van de immateriële waarden: versterken van bestaande sfeer, belevingswaarde, identiteit en imago! Met 'gevoel' plannen maken passend bij wat de bewoners willen en wat past in de kwaliteiten van het gebied is echt wat anders dan alleen de technische opgave van veiligheid aanpakken. We moeten ervoor waken dat we niet straks een stapel '*versterkte stenen*' overhouden, maar dat we Groningen nog als Groningen herkennen aan het einde van de rit!

Ondanks de voortvarende uitrol van het Meerjarenprogramma, staat de aanpak van schadepreventie nog maar in de kinderschoenen. Veel is nog onduidelijk: 'governance' is niet goed geregeld; richtlijnen laten ruimte over voor interpretatie en (prioritaire) gebieden wijzigen bijna met de dag.

Daarnaast kampt uitvoeringsorganisatie Centrum Veilig Wonen (CVW) met een ernstige vertraging; die natuurlijk alleen maar groter wordt als er geen besluit wordt genomen op nieuwe processen en op een (nieuwe) organisatiestructuur van CVW onder regie van Nationaal Coördinator Groningen (waarin erfgoed trouwens nog maar zijn positie moet zien te verwerven)..

Het opsommen van deze zorgen, brengt ons dan ook maar meteen op onze aanbevelingen, *ons toekomstperspectief voor erfgoed in Groningen!*

Erfgoed als sectorale aanpak!

De prioritaire aanpak conform het Meerjarenprogramma is gebaseerd op 'van binnen naar buiten' en van 'rij naar vrij'. Deze aanpak is wat betreft het veiligheidsrisico begrijpelijk, maar zoals weer eerder al melden, behelst de opgave in Groningen meer dan alleen het technisch aanpakken van de veiligheidsrisico's.

Wil je echt vertrouwen teruggeven in het gebied en Groningen vooruit helpen, dan moeten verschillende soorten van speciale gebouwen óók prioritair worden. Denk daarbij aan de economische dragers van dit gebied: de boerderijen. Maar natuurlijk ook aan *de identiteitsdragers van dit gebied: ons erfgoed!*

Daarnaast: maak je geen 'special' van erfgoed, kun je ook nooit voorzien in de juiste aanpak voor erfgoed, namelijk:

"Monumenten zijn maatwerk!"

Veronderstel niet dat bij erfgoed het traject van inspectie, engineering, ontwerp en bouwvoorbereiding overeenkomstig is met elk willekeurig ander gebouw in Groningen. Het voortraject, maar ook de uitvoering, bij een monumentaal gebouw is intensief specialisten werk en omvat veel meer dan de verplichte 'Monumentenvergunning' (wettelijke bescherming via Erfgoedwet of gemeentelijke Erfgoedverordening). Gebruik in de processen van schadeherstel en versterking dan ook de lokale kennis en creëer draagvlak! Leer van andere integrale herstructureringsopgaven, zoals het Geluidsisolatieproject Schiphol en de oude stadsvernieuwingsopgaven. Ook daar kreeg aandacht de zorg en aandacht die het verdient!

Nu is de constructeur nog leidend in de planvorming; *wij willen dat de eigenaar met zijn eigen specialist het laatste woord heeft!* Het is hún pand, hún zorg, maar ook hún trots!

"Heft in eigen monument!"

Kies voor veiligheid van mens én monument: wat in de praktijk betekent dat de veiligheid van de mens voorop staat, maar dat de monumentale waarde daarbij gerespecteerd dient te worden. De eigenaar heeft de regie en hoeft niet door een woud van organisaties heen, maar heeft één aanspreekpunt, bij voorkeur het Erfgoedloket.

"Monument in eigen kracht!"

Zet een plus op de bestaande regelingen voor onderhoud en restauratie om monumenten 'in hun eigen kracht' te zetten en zo preventief schade door aardbevingen te voorkomen.

"Gebiedsgerichte aanpak"

Dat klinkt als een contradictio in terminis: eerst vragen om een sectorale aanpak en dan toch een gebiedsgerichte aanpak voorstellen. Maar ons beeld van een gebiedsgerichte aanpak is anders dan die in het Meerjarenprogramma is verwerkt.

Het karakter van de Groningen wordt door veel meer bepaald dan alleen de monumenten. Een opstapeling van individuele keuzes kan tot ingrijpende veranderingen leiden. Hier moet het dorp samen om tafel. In welk dorp willen wij in de toekomst wonen? Hoe ziet ons landschap er in de toekomst uit? De rol die een restauratiearchitect speelt voor monumenten, kan op dorpsniveau worden ingevuld door een provinciale variant op onze Rijksadviseur voor Cultureel Erfgoed en Ruimtelijke Kwaliteit. *Met als belangrijkste rol om het dorp te adviseren hoe versterking en nieuwbouw hand in hand kunnen gaan met behoud van de identiteit.*

Tot slot

Zo ziet u: de sectorale aanpak van erfgoed heeft veel voordelen! Door erfgoed de aanpak te geven die het verdient (maatwerk en zorg), worden betere plannen gemaakt, worden eigenaren meer in hun rol gezet én wordt meer procedurele ruimte geboden; daarnaast nemen we zo de kwaliteiten van onze sociale en fysieke woonomgeving mee in de planvorming. Om voor ons prachtige Groningen het juiste te doen!

Vitaal Groninger Erfgoed is een onmisbaar onderdeel van het toekomstperspectief voor Groningen!

Het leek ons goed u van onze visie op de toekomst van het erfgoed in Groningen op de hoogte te stellen. Wij gaan, als erfgoedveld, graag hierover met u in gesprek en staan te popelen om een bijdrage te kunnen leveren aan het brede toekomstperspectief voor heel Groningen!

met vriendelijke groet,

ir. Theo Hoek
directeur Libau
voorzitter Erfgoedberaad Groningen